

Sectio IV.

De jure, quod ex matrimonio conjugibus oritur.

833 NB. Hic iterum in mentem revocandum est cum S. Alphonso, ne in tractanda hac materia alius finis habeatur nisi sola necessitas evadendi instrumenti curandis vulneribus peccatorum apti. Quare accurata quidem notitia illarum rerum, quantum requiritur ad discernenda peccata, confessariis necessaria est: at in hac scientia sibi comparanda, quando tempus necessitatis instat, oratione et crebro ad Deum recursum sese communicare debent, ne ex lubrica illa re conscientiae maculam contrahant, sed potius in amore Dei et merito crescant.

Jus, quod ex matrimonio oritur, ex ejus fine repetendum est. — Internus et essentialis finis ad propagationem generis humani dirigitur; secundarius autem finis remedium contra concupiscentiam est. Prior finis a S. Scriptura indicatur Gen. 1, 28 „Benedixitque illis Deus, et ait: Crescite et multiplicamini, et replete terram“; posteriorem finem S. Paulus profert I Cor. 7, 2 „Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, et unaquaeque suum virum habeat“. Ex quibus et ea, quae liceant conjugibus, et ea, quae sibi debeant, sequuntur.

Caput I.

Quae licita sunt conjugibus, quaeque illicita.

Brevi hac regula, quae saepe pro ipsis conjugibus sufficit, licita et illicita continentur:

1. Licet absolute, quicquid *pro* fine matrimonii essentiali utile est.
2. Graviter est illicitum, quod *contra* finem matrimonii essentialem est, seu quod tendit ad illum frustrandum.
3. Saltem non graviter illicitum illud est, quod, quum *contra* finem primarium seu essentialem non sit, versatur *praeter* finem.

Verum quo brevius confessarius ea, quae ad usum matrimonii spectant, expedienda curare debet, quantum necessitas conscientias recte instruendi illud patitur, eo accuratius ipse, quid liceat, ex certis rationibus et ex auctoritate sciat oportet, ne aut laxior illicita approbet, aut rigidior licita prohibeat.

Articulus I.

De licitis et illicitis ex parte rei, seu ex parte ipsius actionis.

§ 1.

De actibus inter conjuges mutuis.

834 I. Licitus actus est ex natura sua ad prolem generandam destinatus, etsi per accidens proles non generetur, seu licita est copula carnalis essentialiter consummata.

II. Liciti illi actus imperfecti sunt, ut tactus, aspectus etc., qui ad copulam praeparant vel disponunt, quando aut intentio ejus exercendae adest, aut saltem possibilitas et pro eo casu etiam voluntas, si forte urgens pollutionis periculum oriatur.

III. Illiciti aut non sunt, aut non sunt graviter illiciti actus imperfecti venerei inter conjuges mutuo facti etiam extra voluntatem vel facultatem copulae, saltem si grave pollutionis periculum non inducunt.

IV. Graviter autem illiciti illi actus imperfecti sunt, qui adeo turpiter mutuo exercentur, ut ex sese proximum periculum pollutionis inferant, antequam conjuges ad copulam procedere possint aut velint.

V. A fortiori graviter illicita est seminis extra copulam effusio seu frustratio ex consulto facta seu inducta.

Explicatio. Ad I. 1. Quum non solum ad prolem re ipsa generanda, sed etiam ad consulendum concupiscentiae matrimonium inductum sit: constans est doctrina theologorum, post matrimonium legitime contractum, licitam esse copulam conjugalem, in qua ex parte conjugum nihil fit ad proles generationem impediendam, quamquam propter diversas circumstantias re ipsa *non potest* proles generari. Quare copula non prohibetur ex hac ratione eo tempore, quo uxor gravida est. Cf. infra *de circumstantia temporis*.

2. Neque prohibetur copula propter sterilitatem mulieris, v. g. si semen virile recipit quidem, sed retinere non possit, quando id evenit per accidens post actum ex sese legitime consummatum. Imo ratio etiam gravior accedit, quia spes concipi potest, post diuturnam sterilitatem nihilominus tandem proles concipiendae, siquidem causae sterilitatis saepe ignotae sunt atque possunt cessare. Cf. infra 5.

3. Idem concedunt Laym., Bonac. aliique, si mulier ex experientia scit, se non posse, nisi prolem mortuam edere (ex pari ratione, si experta est, se abortum pati): saltem *in periculo incontinentiae* licere docent actum conjugalem exercere, eo quod etiam tali proli melius sit cum peccato originali exsistere, quam omnino non esse, et ex altera parte a parentibus ille status privationis seu exclusionis a supernaturali beatitudine permittatur ex gravi causa, i. e. propter periculum formalis peccati incontinentiae removendum. Vide, quod magis consuli possit, postea n. 851.

4. Licita etiam habetur copula, si vir sterilis est aut a) propter se-nectutem, aut b) propter impotentiam supervenientem; saltem si in utroque casu congressus perfici potest, etsi *veri* aut *fertilis* seminis emissio non habeatur. Ita Tolet. *Instructio sacerdotum* l. 7 c. 16 n. 2, Sanchez *de matr.* l. 7 d. 102 n. 7, Reuter *theol. mor.* t. 4 n. 558 et 559 cum Perez, Krimer et aliis (cf. Lacroix l. 6 p. 3 n. 317); siquidem in actu ex se conjugibus licito non ipsi faciunt, quo impediatur generatio, sed hoc fit naturae defectu.

5. Eadem ratio subest, si mulier post legitimum matrimonium contractum impos evadat, v. g. excisis utero vel ovariis, de quo cf. n. 744.

6. Communiter quidem theologo ad copulam conjugibus licitam requirunt, ut in ipsa vasis muliebris perforatione fiat virilis seminis effusio; idque, si fieri potest, fieri utique debet, quia aliter cum seminis partiali profusione periculum totalis frustrationis est: quod ex consulto committere aut sine gravi causa permittere, sane non licet. Verum hodie inter physio-

logos et medicos constat, sufficere posse ad generationem, si semen virile ita vaginam mulieris contingat, ut ab illa aliquo tandem modo recipiatur vel intro attrahatur¹. Quare in casu matrimonii certo valide contracti, quando impossibile est aut mulieri graviter damnosum, perfectius coire, neque alia impotentiae causa accedit: non videtur peccati ejusque gravis ille coitus dammandus esse, qui sufficere possit ad essentialem matrimonii finem obtinendum.

Utrum vero, si illa impossibilitas ab initio existat, matrimonium concepta prole pro valido habendum sit, an ex impotentiae impedimento pro invalido, id, ut Ball.-Gury II. n. 855 notat, non confessarii (pro quo haec scripta sunt), sed iudicis ecclesiastici in externo foro est judicare.

⁸³⁶ Ad II. et III. 1. Dicta sub n. II. probatione non indigent, quum illi, cui liceat actus consummatus, etiam liceat ejus inchoatio, seu ea, quae utcunque tamquam ejus inchoatio vel praeparatio considerari possunt.

2. Imo etsi haec intentio consummati actus non adest, quoslibet actus imperfectos peccati, ejusque gravis, damnare, esset conjuges in perpetuo periculo peccandi constituere. Et revera communis omnino sententia cum S. Alphonso l. 6 n. 943 docet 1) ejusmodi actus, si periculum pollutionis non adsit, etiam ex sola voluptate venerea assumptos, non esse nisi veniale peccatum; 2) ex honesto fine, ut fovendi sive reconciliandi mutui amoris eos exercere aut ad compartis petitionem eos pati vel ad eos cooperari, nullum esse peccatum.

3. Quando tactus ex sese pudici sunt, si periculum pollutionis ex iis in alterutro conjugue praevideatur, sine graviore causa eos exercere peccatum erit — S. Alph. aliisque peccatum grave videtur, aliis non ita; ex graviore autem causa (e. g. ad avertendam suspicionem propensionis ad alteram personam, ad mutuum amorem ex aliqua necessitate fovendum) eos *agere* licebit; imo *pati* seu *reddere* etiam minus pudica seu turpiora, nisi sint quasi inchoata pollutio, licebit: S. Alph. 934.

4. Quamquam in pollutione seu extra congressum maritalem in seminis effusione quiescere eamque *completam* veneream voluptatem voluntarie capere seu admittere non licet, ac propterea ob periculum consensus actus, de quibus n. 3 sermo est, objective peccata gravia fieri possunt (v. S. Alph. n. 934 in prima sent., Sanch. l. 9 d. 45 n. 34 sqq., Scavini t. 3 n. 962 not. 2 etc.): nihilominus non puto expedire, haec de re conjuges moneri; nam raro videntur in ea re peccatum deprehendere, et, si dedocentur, periculum peccati formalis difficulter aberit.

5. Cui propter varias circumstantias consummata copula illicita est vel impossibilis, actus imperfecti — periculo pollutionis secluso — propterea interdicti nondum sunt. Verum ille tum longe cautior esse debet, quum pollutionis gravius sit periculum, facultas praeveniendi nulla.

⁸³⁷ Ad IV. 1. Difficiliter inveniuntur actus imperfecti, qui absolute et pro omnibus sub reatu mortalis peccati interdicendi sunt, quum, quae aliis grave vel proximum pollutionis periculum, quod praeveneri non possit, in-

¹ Qui vero, conceptionem prolis timentes, tam parum externa vasis muliebris labra penetrant, ut semen ne vaginam quidem satis contingat, atque propterea causa sunt, quod conceptio ex eo fiat impossibilis vel improbabilis, gravis peccati reos se faciunt.

ferunt, aliis non inferant. Sunt tamen aliqua, quae adeo turpia sunt, ut periculum facere vix unquam liceat, quaeque immunia a peccato eoque gravi dici vix possint, nisi relate ad eos, qui ex experientia (cum peccato habita) sciant, sibi illud periculum non creari.

2. Ad ea referenda videtur inchoata copula, a qua ex mutuo consensu conjuges desistant ante seminis effusionem. Quamquam enim teste S. Alphonso plures auctores id excusant, si cessante pollutionis periculo, id fiat ad sedandam concupiscentiam ab iis conjugibus, qui juste timent numerosam prolem: tamen revera concupiscentia potius excitabitur, ita ut conatu magno et pugnâ pollutio reprimenda sit. Quapropter, etsi theoretice cum S. Alphonso auctoribus illis assentiri licet, id ad praxim admodum raro utile erit. — Ceterum si periculum gravis damni copulae inchoatae superveniat, illa abrupti sine peccato potest et debet, etsi pollutio sequatur: quam promovere tamen tum non licebit.

3. Videntur eadem principia applicanda esse ad actum illum, quem a culpa nemo eximit, gravis culpa complures damnant, sc. si vir pudenda in os mulieris inmittat (S. Alph. n. 935): quod S. Alph. *semper* mortalis peccati damnat; Sporer, Sanchez, Fill. etc., si obiter fiat, et — ut Castropal. addit — immediate ante legitimum congressum maritalem atque sine praeviae pollutionis periculo, a *mortali* peccato excusant. De qua re sponte interrogare, pro gravi omnino imprudentia et scandalo habeo, si autem deprehendatur poenitens, qui non possit per se exprimere foedissimas istas res, sed neque conscientiae pacem habeat, nisi dixerit: confessarii erit, si moraliter certus sit, ipsam illam rem commissam esse, quam castissime possit, interrogare, v. g. mulierem, num ore abusa sit. Idem accidere potest, si quis vir cum meretrice consuevit peccare: revocari autem hoc peccatum aliquando debere ad sodomiam specie imperfectam sive affectu sive re commissam, legenti facile patet.

Ex quibus exemplis allatis alia, si forte confessario dijudicanda occurrant, facili negotio discerni possunt.

Ad V. 1. Huc refertur concubitus sodomiticus vel copula in vase⁸³⁸ praepostero. Imo si affectio ad vas non legitimum adest, *affectu* graviter peccatur, etsi forte seminis effusio seu infusio non sequitur: idque tum in agente, tum in patiente seu permittente. Sunt quidem aliqui scriptores, qui cum Navarro putent, non peccare graviter virum inchoando copulam in vase praepostero, si intendat eam in vase debito consummare. Quod quamquam a Sanchez, Tamburini, S. Alphonso n. 916 non admittitur, et objective vere rejiciendum videtur: tamen haec aliquorum sententia ratio esse potest, cur praesertim uxor, quando potius invita ejusmodi quid patiat, non etiam in omni casu graviter peccasse dicatur; imo aliquando res dijudicari possit ex iis, quae ad IV, 3 dicta sunt.

2. Huc referendus etiam est onanismus, sive vir sese retrahat et semen extra vas mulieris effundat, sive alia nefanda arte efficiat, ut semen in vas muliebre non perveniat. Quae quidem, utrum et quomodo ex parte mulieris peccaminosa esse possint, vide infra seq. cap. Nam ex parte viri principaliter peccatum oriri, patet.

3. Ex parte mulieris graviter peccatur, si ipsa post legitimum congressum semen receptum expellere studeat, lotionem aliove studioso conatu.

4. Quasdam actiones mulierum hic juvat adnotare, quae ex earum subjectiva intentione graviter peccaminosae fieri possunt, objective autem

fere inefficaces sunt, ita ut inefficaciam conatus edoctae ab impietate, si committere pronae sint, revocari debeant. Scilicet 1) in maritali copula naturam compescere, ne mulieris quasi-seminatio seu spermatio sequatur: quod impedire generationem secundum physiologos et medicos non potest, quamquam naturale aliquod complementum subtrahitur; 2) statim post copulam surgere, aut etiam mingere ex intentione generationis impediendae: sed revera, nisi alia violenta actio accedit, id *vix* efficax est; siquidem brevi post habitam copulam et semen receptum matrix clauditur atque tantum seminis retinet, quod ad foecundationem prorsus sufficit: vide Capellmann *medica pastor. de cop. conjug.*

5. A peccato sodomitico apprime distinguat confessarius oportet actum, cujus aliquando conjuges sese accusant illis verbis, quae etiam sodomiam exprimere possunt, vid. se praepostere vel a tergo congressos esse. Quare omnino videre debet seu interrogare, utrum generatio prolis propter illum actum fuerit possibilis, necne: quodsi respondent, impossibilem non fuisse, habetur sola inordinatio in situ, quae ex sese sine ratione facta peccatum veniale non excedit, si modo revera effusio seminis extra vas facta non sit, vel tantum partialis effusio fuerit praevisa. Si vero aut actus sodomiticus erat, aut mera effusio seminis extra vas, mortale peccatum ex se plane erat.

§ 2.

De actibus conjugum, qui sine mutua ad invicem relatione fiunt.

839 I. Actus, qui ab alterutro conjuge exercentur cum relatione ad personam extraneam, malitiam gravem adulterii contrahere, ex se evidens est.

II. Actus, qui ab alterutro conjuge solitarii fiunt sine relatione ad extraneam personam, sed etiam sine expressa relatione ad partem (in proprium corpus), gravia peccata sunt, si periculum pollutionis adest — quod longe facilius ita adest, ut praeveniri nequeat, quam in actibus mutuis —; alias peccata quidem sunt, sed gravia peccata ea esse, non constat: v. S. Alph. n. 936.

Explicatio. Ad I. nota: 1. Adulterii malitiam non solum contrahi actibus externis, etiam imperfectis, sed etiam interno affectu; quare adulterii *malitiam* ille contrahit, qui in legitima copula de aliena muliere cogitat, vel etiam de sua uxore defuncta; aut si forte formalis adulterii reus nondum est, saltem sese in hujus peccati grave periculum conjicit.

2. Simile quid dicendum est de circumstantiis sacrilegii, incestus etc., quae contrahi possunt.

840 Ad II. 1. Etsi in actibus n. II., secluso gravi periculo pollutionis, de mortali peccato non constat, tamen conjuges ab illis actibus solitariis omnino retrahendi sunt, 1) quia sunt saltem utcumque peccata, 2) facile omnino periculo pollutionis eos exponunt.

2. Qui igitur illos actus per se a gravi peccato excusant, rationem hanc proferunt, quia actus imperfecti, etsi relatio expressa non habeatur, ex se tendunt ad consummatum actum eumque legitimum, nisi expresse contrarium, i. e. pollutio intendatur sive directe sive indirecte:

vel considerari possunt tamquam excitatio et praeparatio quaedam ad futurum legitimum congressum; at quia sane sunt superflua prorsus praeparatio et excitatio, saltem veniale peccatum evadunt.

3. Ab illis autem actibus solitariis omnino distingui debet excitatio, qua, post consummatam copulam ex parte viri, mulier, quae nondum ex sua parte actum complevit, sese ipsa tactibus excitat, ut sibi plene satisfaciat et naturale complementum copulae producat. Quod licitum esse, etiam post hodiernam physiologorum et medicorum sententiam, plane censeo. Nam utut hoc mulieris complementum ad generationem non est necessarium, tamen cum Capellmann l. c. prorsus consentio, naturam nihil frustra instituisse, ac propterea illam mulieris spermationem ad foetus conceptionem melioremve efformationem aliquid saltem conferre: quod sufficit, ut dicamus, uxori prorsus licitam esse debere hujus complementi procurationem.

4. Ut ad actus plene solitarios revertar, qui propter periculum gra-⁸⁴¹viter peccaminosi esse *possunt*, iis adnumerandae etiam sunt cogitationes de veneris rebus in se non illicitis (ut taceam de desideriis, quae si in alienas personas feruntur, eorum malitia omnibus patet) atque sermones, si adeo producuntur aut ita vivide sustinentur, ut periculum pollutionis inducant. Ceterum simplex cogitatio vel complacentia de ipso conjugali actu sibi licito conjugibus peccaminosa non est.

5. Seminis autem effusio ejusve grave periculum in conjugibus *gravius* est peccatum, quam in solutis: participat enim, ut recte S. Alph. notat, rationem adulterii, quum et sacramenti sanctitatem laedat, et jus alterius conjugis violet secundum Apostolum: „Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier“.

6. Quamquam in muliere propria seminatio non habetur, tamen idem omnino dicendum est de completa voluptate venerea extra legitimam copulam habita, quae fit cum secretionem humoris organorum muliebrium: quam, quum exterius non semper effluat, non semper certo cognoscent adfuisse; quare communiter sufficit sciri a confessario, ut jam supra de interrogationibus a confessario faciendis notavi n. 351 et vol. I. n. 873, adfuisse *magnam* excitationem, seu completam voluptatis *satisfactionem*.

Articulus II.

De licitis et illicitis inter conjuges ratione circumstantiarum.

§ 1.

Ratione ipsius matrimonii.

Id, quod hinc considerandum est, respicit matrimonii certum du-⁸⁴²biumve sive valorem sive nullitatem.

I. Si cognoscitur matrimonium certo ut invalidum, etsi ab uno conjuge tantum, neque matrimonium nunc sanari potest: non licet aut petere aut reddere debitum conjugale, quolibet malo ex illa denegatione orituro, nisi forte haec cognitio ex solo sacramentali secreto habeatur.